

آشنایی با صحیفه سجادیه

محمد علی مجد فقیهی

مرکز بخش: قم - بلوار بهار
 جنب هتل الزهراء پيک - نماير: ۷۷۴۹۸۷۵
 www.eshraq.com
 E-mail: public-relations@Qomclis.com

آشنایی با صحیفه سجادیه

نویسنده: محمد علی مجد فقیهی

نوبت اول: بهار ۱۳۸۵

چاپ: توحید • شمارگان: ۲۰۰۰ • بها: ۷۵۰۰ ریال

صفحه آرای: سید مصطفی جعفری رحمت آبادی

ناشر: انتشارات مرکز جهانی علوم اسلامی

مجد فقیهی، محمد علی

آشنایی با صحیفه سجادیه / محمد علی مجد فقیهی. - قم: مرکز جهانی علوم اسلامی،
 دفتر برنامه ریزی و تدوین متون دینی، ۱۳۸۵.

۱۲۱ ص. (دفتر برنامه ریزی و تدوین متون دینی، ۶۸)

ISBN: 964-8961-18-2

۷۵۰۰ ریال

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. [۱۱۹]-۱۲۱.

۱. علی بن حسین علیه السلام چهارم، ۳۸-۹۴ق، صحیفه سجادیه. - نقد و

تفسیر. الف. علی بن حسین علیه السلام چهارم، ۳۸-۹۴ق، صحیفه سجادیه،

شرح. ب. مرکز جهانی علوم اسلامی، دفتر برنامه ریزی و تدوین متون دینی. ج. عنوان.

د. عنوان: صحیفه سجادیه، شرح.

۲۹۷/۷۷۲

BP۲۶۷/۱/ع ۳۰۴۲۶۶

۱۳۸۴

۸۴-۳۹۹۹۹

کتابخانه ملی ایران

برنامه‌ریزی آموزشی باید امری پویا و متناسب با دگرگونی‌هایی باشد که در ساختار دانش و رشته‌های علمی پدید می‌آید. تحولات اجتماعی، نیازهای نوظهور فراگیران و مقتضیات جدید دانش، اطلاعات، مهارت‌ها، گرایش‌ها و ارزش‌های نویی را فراهم می‌خواند که پاسخ‌گویی به آنها، ایجاد رشته‌های تحصیلی جدید و تربیت نیروهای متخصص را ضروری می‌نماید. گسترش فرهنگ‌های سلطه‌گر جهانی و جهانی شدن فرهنگ در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، مشکلات و نیازهای نوظهوری را پیش رو گزارده است که رویارویی منطقی با آنها، در پرتو آراستن افراد به اندیشه‌های بارور، ارزش‌های متعالی و رفتارهای منطقی که در قالب موقعیتهای رسمی آموزشی با ایجاد رشته‌های جدید و گسترش دامنه آموزش‌ها و مهارت‌ها و تربیت سازمان‌یافته صورت گیرد، امکان‌پذیر است.

بالندگی مراکز آموزشی در گرو نظام آموزشی استوار، قاعده‌مند و تجربه‌پذیر است که در آن برنامه‌های آموزشی، متنهای درسی و استادان، ارکان اصلی به شمار می‌آیند و بالندگی برنامه آموزشی به هماهنگی آن با نیاز زمان، استعداد علم‌آموزان و امکانات موجود، وابسته است؛ چنان‌که استواری متنهای درسی به ارائه تازه‌ترین دست‌آوردهای علم در قالب نوترین شیوه‌ها و فن‌آوریهای آموزشی است.

بازنگری محتوا و شیوه‌های آموزشی و به‌روز کردن آنها به حفظ نشاط علمی مراکز آموزشی کمک می‌رساند.

حوزه‌های علوم دینی به برکت انقلاب شکوهمند اسلامی، سالیانی است که در اندیشه اصلاح ساختار آموزشی و بازنگری متون درسی‌اند. مرکز جهانی علوم اسلامی به عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، به پی‌ریزی دفتر برنامه‌ریزی و تدوین متون درسی اقدام کرد.

این دفتر با ارج نهادن به تلاشهای صورت گرفته و خوشه‌چینی از خرمین دانش عالمان گران‌قدر بر آن شد تا با بهره‌گیری از شیوه‌های جدید آموزشی و تازه‌ترین دست آوردهای علمی به تهیه متنهاي آموزشی پردازد.

تدوین و نشر بیش از پنجاه و پنج متن درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این تلاش است.

نوشتار حاضر که در سرفصل علوم قرآن و حدیث، مطابق با دو واحد درسی برای دروس پایه دوره کارشناسی با عنوان آشنایی با صحیفه سجاده نگارش یافته است، به معرفی این اثر گران‌قدر می‌پردازد.

این اثر حاصل تلاش علمی و درخور تقدیر جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای محمد علی مجد فقیهی دام نرینه است که از ایشان و سایر فرزانه‌گانی که در به ثمر رسیدن این اثر بذل عنایت کرده‌اند، تشکر و قدردانی می‌کنیم.

در پایان، ارباب فضل و معرفت را به یاری خواننده، چشم امید به نقد و نظر آنان دوخته‌ایم.

فهرست

۹	پیش‌گفتار
۱۱	امام سجاده و دعا
۱۱	گوشه‌هایی از زندگی و شخصیت امام سجاده
۱۳	عصر امام سجاده و رویکرد به دعا
۱۷	دعا و فلسفه آن
۱۹	آشنایی اجمالی با صحیفه
۱۹	رویکرد به صحیفه
۲۰	نامهای صحیفه
۲۱	تعداد دعا‌های صحیفه
۲۱	حدیث صحیفه
۲۴	ملحقات صحیفه
۲۵	عنوانهای دعا‌های صحیفه سجاده
۲۵	۱. حمد و شکر
۲۵	۲. صلواتها و سلامها
۲۶	۳. حاجات و حالات مربوط به دنیا و زندگی دنیایی انسان
۲۶	۴. در حاجات معنوی و حالات روحی و عرفانی و اخلاقی
۲۸	۵. نماز شب و قرآن
۲۸	۶. دعا برای دیگران
۲۸	۷. دعا‌های مربوط به زمانهای خاص
۲۹	۸. دعا‌های مربوط به آیات آسمانی و حوادث طبیعی
۲۹	۹. دفع شرارت شیطان و دشمنان
۳۱	وثاقت و اعتبار صحیفه
۳۳	۱. تواتر
۳۳	۲. متن
۳۳	فصاحت و بلاغت صحیفه
۳۵	محتوای صحیفه
۳۶	۳. سند
۴۰	نتیجه‌گیری
۴۱	ترجمه‌ها، فرهنگ‌نامه‌ها، تکمله‌ها و شرح‌های صحیفه
۴۲	ترجمه‌ها
۴۲	فرهنگهای واژه‌یاب یا معجمهای لغظی
۴۳	فرهنگهای موضوعی یا معجمهای موضوعی
۴۴	لغتنامه‌ها یا قاموس لغات (شرح مفردات)

شرحها، حاشیه‌ها و تعلیقه‌ها	۴۵
مستدرکات صحیفه سجادیه	۴۹
محتواشناسی ۱ دعای سی و دوم: دعای بعد از نماز شب	۵۵
عظمت و سلطنت الاهی	۵۵
توضیحات	۵۶
کمی عمل و زیادی آرزو در انسان	۶۰
توضیحات	۶۱
شیطان و وسوسه‌های او	۶۲
توضیحات	۶۳
خدا تنها پناه انسان	۶۶
توضیحات	۶۷
سرافکندگی انسان در برابر خدا	۶۸
توضیحات	۶۹
پرده‌پوشی خداوند	۷۲
توضیحات	۷۳
یادآوری نعمتهای الاهی	۷۴
توضیحات	۷۶
پناه بردن به خدا از آتش جهنم	۷۸
توضیحات	۷۹
درود بی‌پایان بر رسول خدا ﷺ و خاندانش	۸۱
توضیحات	۸۱
محتواشناسی ۲ دعای چهل و دوم: دعای هنگام ختم قرآن	۸۵
ویژگیهای کلی قرآن	۸۵
توضیحات	۸۶
تلاوت همراه رعایت	۸۸
توضیحات	۸۹
قرآن و حاملان آن	۹۰
توضیحات	۹۱
قرآن نردبان عروج انسان	۹۶
توضیحات	۹۶
قرآن و سازندگی	۹۷
توضیحات	۹۹
قرآن و سختیهای مرگ و قیامت	۱۰۴
توضیحات	۱۰۵
درود و سلام بر رسول خدا ﷺ	۱۰۹
توضیحات	۱۱۰
محتواشناسی ۳ دعای پنجاه و دوم: دعای ذلت و فروتنی در برابر خدا	۱۱۳
خاکساری برای خدا	۱۱۳
توضیحات	۱۱۳
آموزه‌های دعا	۱۱۷
کتابنامه	۱۱۹

پیش‌گفتار

صحیفه سجادیه که دعا‌های پیشوای عارفان و زینت عابدان، حضرت امام علی بن الحسین علیه السلام است، کهن‌ترین میراث به جای مانده از قرن‌های نخستین درباره دعا است که از زمان پیشینیان تا امروز، مورد توجه ویژه عالمان شیعه قرار گرفته است.

صحیفه‌ای که هر ورق آن - در اسلوب دعایی و تعلیمی خود - کتابی سترگ در معارف و حقایق دین و مصباحی برای جویندگان راه حقیقت و سالکان طریق محبت است.

صحیفه سجادیه اقیانوسی است روح‌افزا که در بستر الفاظی زیبا و آهنگین، موج می‌زند و چشمان خیره دلدادگان ساحل شوق را به جرعه‌نوشی دریا‌های بی‌کران معنویت و عشق الهی بشارت می‌دهد.

ادعیه‌ای که آن امام همام از نهانخانه دلدادگی و انس با حضرت دوست، در نغمه‌های شورانگیز عشق الهی با کاروانی از اشک دیده و آه سینه، بر لب‌های مترنم به ذکر خدا، جاری ساخته است.

صحیفه سجادیه تنها صحیفه و کتاب نیست، بلکه مدرسه بزرگ انسان‌سازی است؛ اما جای بسی اندوه است که نه تنها در صحیفه، که در تمامی متون اصیل اسلامی، به جای فرو رفتن و غواصی در دریای بی‌کران معارف آنها برای یافتن مروارید حقیقت و استخراج ذخایر معرفت، به ساحل پیمایی بسنده شده و علوم جانبی و پیرامونی درباره این متون، بیش از علوم برآمده از آنها گشته است؛ از این رو، باید گفت: به این متون، در عین توجه، بی‌توجهی شده و مهجور واقع گشته‌اند.

صحیفه سجاده اگر چه عنوان کتاب دعا را دارد؛ ولی در جامه دعا، معارف والایی از توحید، معاد، نبوت، امامت و انسان‌شناسی را در آن می‌توان یافت که در کمتر حدیثی به چشم می‌خورد؛ از طرفی، نه تنها اعتلا بخش مبدأ ادراکی و معرفتی انسان است، که با تعبیرات لطیف و تصویرهای بدیع از حقایق و روابط غیبی، دل آدمی را از طبیعت، به سوی آستانه حقیقت کشانده و او را در عالمی پُر از نورانیت، پاکی، دلدادگی و شیدایی قرار می‌دهد و در یک جمله، باعث تصعید و تلطیف اضلاع وجود انسان، از ادراک، احساس و کردار می‌شود.

کتاب حاضر، تلاش مختصری در شناساندن ذخیره گرانهای اهل بیت علیهم‌السلام است. امید آنکه گامهای بیشتری در این زمینه برداشته شود و تلاشهای افزون‌تری برای بیرون آوردن صحیفه از مهجوریت به عمل آید.

در این نوشتار، نخست به شناسایی صحیفه و پس از آن، به محتواشناسی آن پرداخته‌ایم و سه دعا از ادعیه صحیفه را برگزیده و شرحی مختصر از آن، ارائه کرده‌ایم. لازم به ذکر است که پیشنهاد تدوین این اثر توسط مدیر محترم گروه قرآن و حدیث مرکز جهانی، جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای دکتر رضایی اصفهانی مطرح گردید و با حمایت و تشویق ایشان به بار نشست.

در پایان، از ایشان و همه عزیزان و سرورانی که در چاپ و نشر این اثر، حقیر را یاری داده‌اند به ویژه جناب حجة الاسلام والمسلمین رضائزاد مدیر کل دفتر برنامه‌ریزی و تدوین متون درسی و همکاران محترمشان و نیز کارکنان محترم انتشارات مرکز جهانی، که با حسن سلیقه و دقت نظر در ارتقاء این اثر کوشیده‌اند کمال سپاسگزاری را دارم و برای ایشان سعادت و موفقیت از درگاه ایزد منان خواستارم.